

ISTRAŽIVANJE

IZAZOVI SA KOJIMA SE SUOČAVAJU

LICENCIRANI ORGANIZATORI

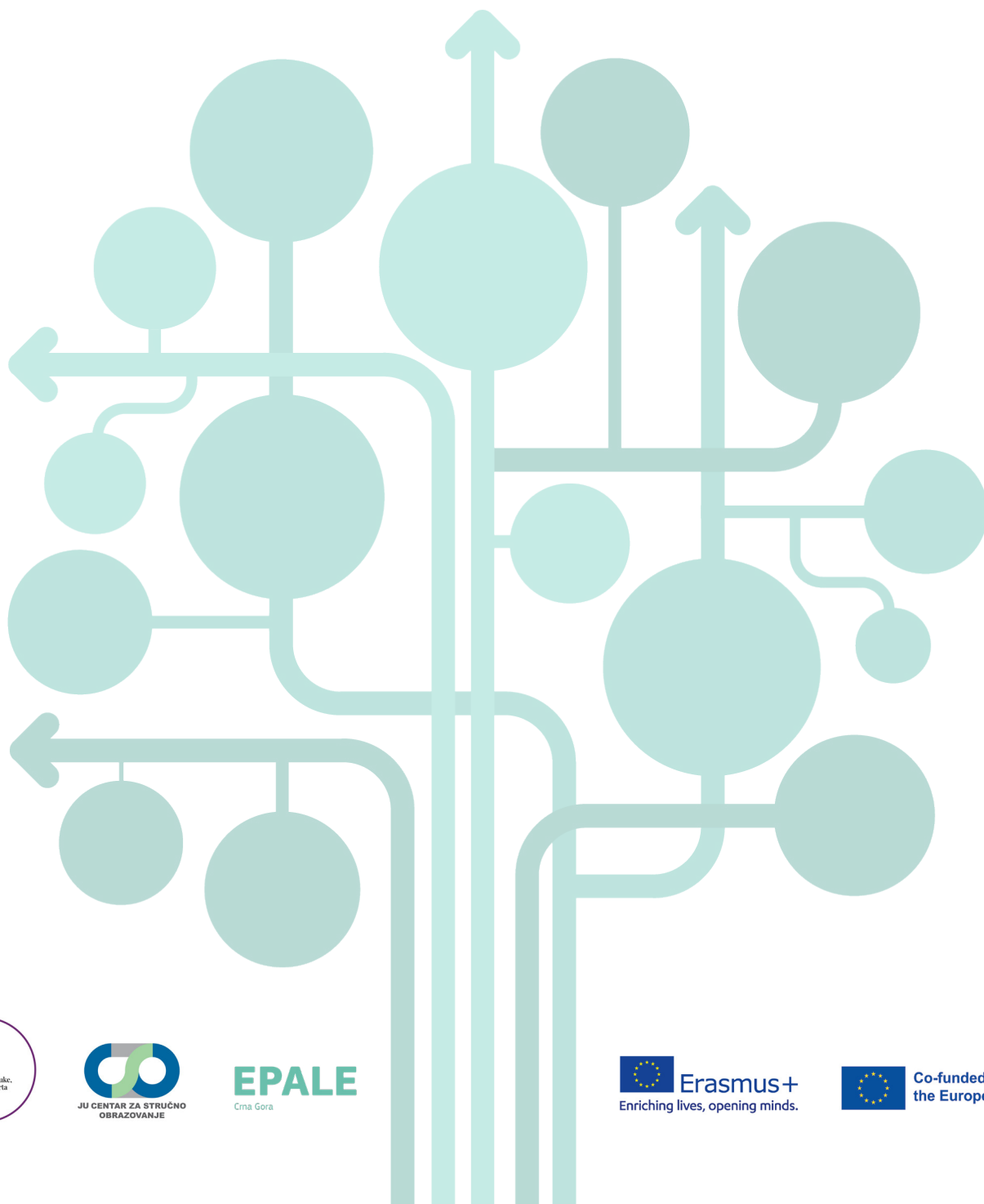
OBRAZOVANJA ODRASLIH U CRNOJ GORI

IZAZOVI SA KOJIMA SE SUOČAVAJU

LICENCIRANI ORGANIZATORI

OBRAZOVANJA ODRASLIH U CRNOJ GORI

EPALE
Crna Gora

Priredili:

- Ivan Marković, rukovodilac Odjeljenja za obrazovanje odraslih i CŽU, JU Centar za stručno obrazovanje
- Jelena Bojović, rukovoditeljka Odjeljenja za međunarodnu saradnju i projekte, JU Centar za stručno obrazovanje
- Džana Baković, samostalna savjetnica I za istraživanje, praćenje i analizu, JU Centar za stručno obrazovanje

Koordinator projektne aktivnosti: Gordana Bošković, nacionalna EPALE koordinatorka

Izdavač: Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija

Vaka Đurovića bb, Podgorica, Crna Gora

veb-adresa: <https://www.gov.me/mps>

Za izdavača: Prof. dr Anđela Jakšić - Stojanović

Lektura i korektura: Magdalena Jovanović

Dizajn: "DOT" d.o.o.

Štampa: "DOT" d.o.o.

Tiraž: 40 komada

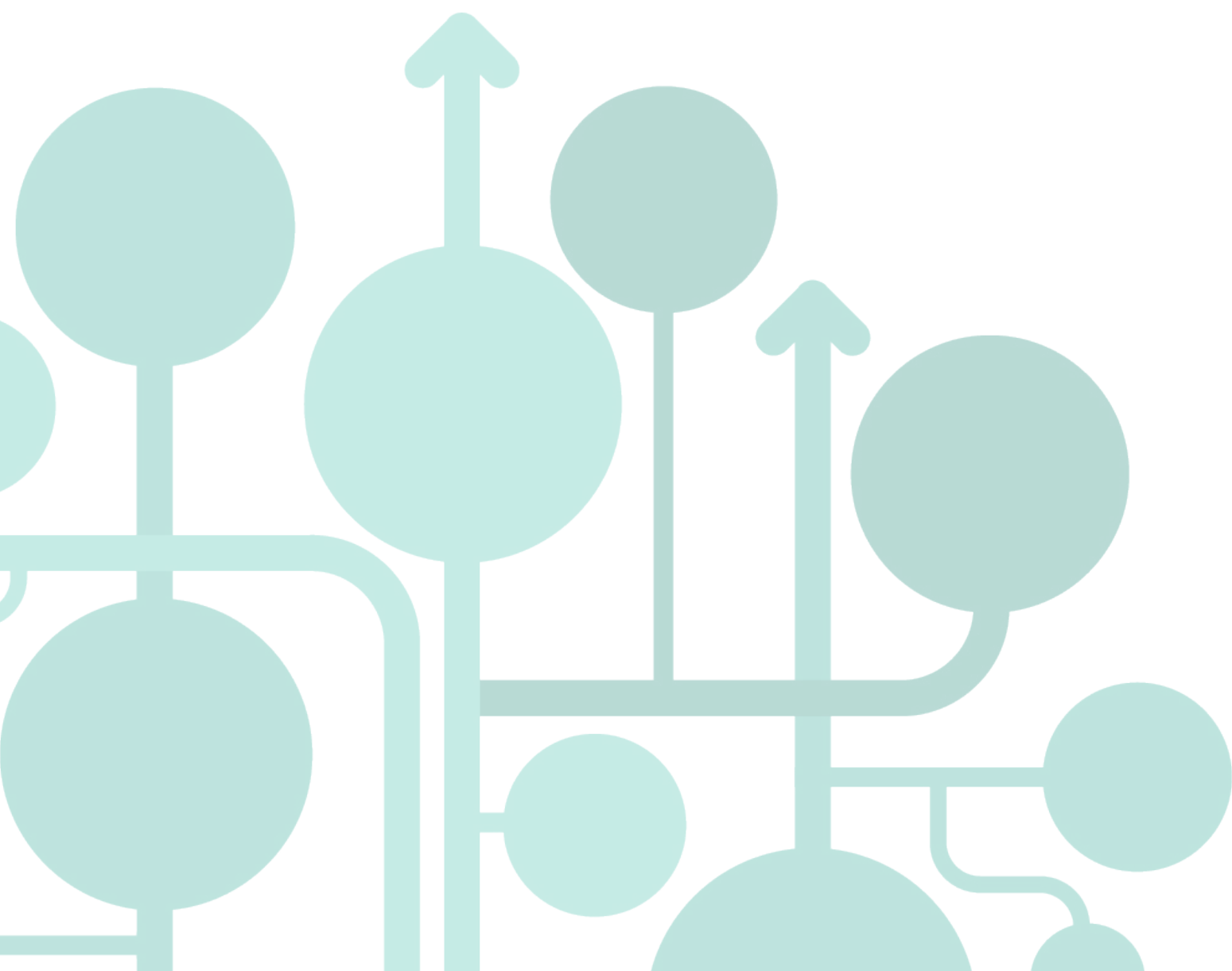
Podrška Evropske komisije u izradi ovog istraživačkog rada ne predstavlja podršku sadržaju koji odražava samo stavove autora i Komisija ne može biti odgovorna za upotrebu sadržanih informacija.

Svi izrazi koji se u publikaciji ovog istraživačkog rada koriste za fizička lica u muškom rodu, obuhvataju iste izraze u ženskom rodu.

Podgorica, jun 2024. godine

SADRŽAJ

Predgovor	5
O projektu „EPALE Nacionalna služba podrške za Crnu Goru“	6
Idejni projekat istraživačkog rada	7
Anketni upitnik	12
Rezime	18
Obrada, prikaz i interpretacija rezultata istraživanja.....	18
Preporuke.....	31

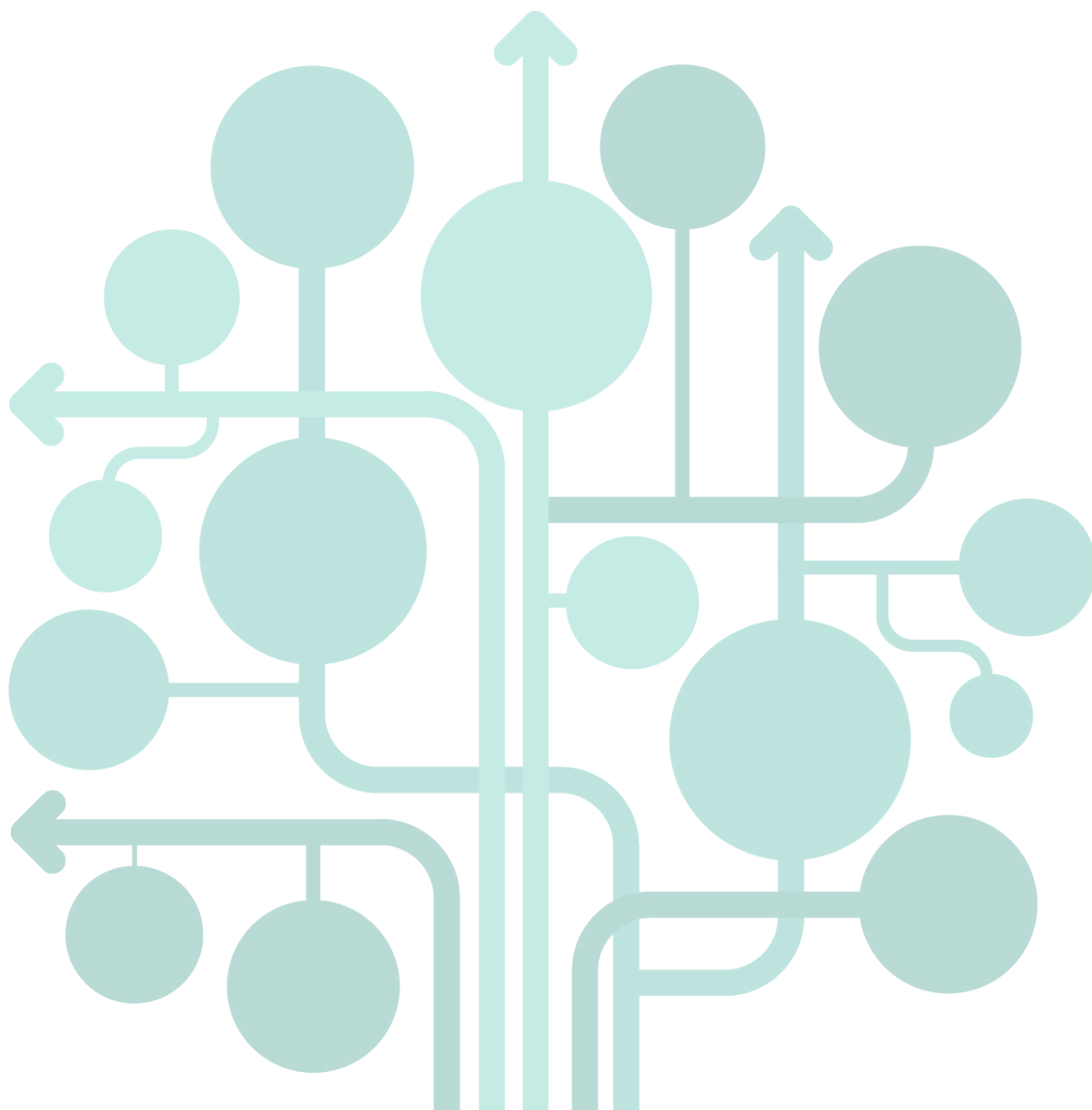
PREDGOVOR

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je kroz projekat EPALE Nacionalna služba podrške za Crnu Goru, a koji se sufinansira iz ERASMUS+ programa u okviru EU Fonda, sprovelo empirijsko istraživanje o **Izazovima sa kojima se suočavaju licencirani organizatori obrazovanja odraslih.**

Istraživačku populaciju činili su predstavnici licenciranih ustanova za obrazovanje odraslih. Istraživački uzorak činila su 44 licencirana organizatora obrazovanja odraslih. Istraživanje je sprovedeno putem online upitnika koji je razvila JU Centar za stručno obrazovanje.

U ovoj publikaciji predstavljeni su ključni nalazi empirijskog istraživačkog rada, kao i podsticajne preporuke za unapređenje ambijenta poslovanja i rada ustanova za obrazovanje odraslih u Crnoj Gori. Dobijeni podaci u izvještaju predstavljeni su i u vidu grafikona sa analitičkim prikazom dobijenih rezultata.

Ovo istraživanje predstavlja nastavak istraživačke prakse koje sprovode institucije obrazovnog sistema i ukazuje na konkretnu situaciju u praksi na koju se nužno mora djelovati ciljanim mjerama i aktivnostima, a kroz međusekto-rsku i međuresornu saradnju.

O PROJEKTU „EPALE NACIONALNA SLUŽBA PODRŠKE ZA CRNU GORU”

EPALE
Crna Gora

EPALE je Elektronska platforma za učenje odraslih u Evropi. EPALE predstavlja višejezičku zajednicu profesionalaca koji se bave obrazovanjem i učenjem odraslih. Ulogu EPALE Nacionalne službe podrške u Crnoj Gori (NSS) ima Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija. Za nacionalnu koordinatorku imenovana je Gordana Bošković iz JU Centar za stručno obrazovanje.

Od januara 2016. godine, Crna Gora realizuje ovaj projekat u okviru Erasmus+ programa uz finansijsku podršku EU. Erasmus+ je program Evropske unije koji objedinjuje program cjeloživotnog učenja kroz programe: Erasmus, Leonardo da Vinči, Comenius i Grundtvig.

Erasmus + obezbjeđuje grantove za širok okvir aktivnosti u oblasti obrazovanja, obuke, mladih i sporta. Program daje podršku organizacijama da rade na transnacionalnim partnerstvima i razmjenjuju inovativne prakse u oblasti obrazovanja i obuke.

EPALE projekat u Crnoj Gori ima za opšte ciljeve:

- podizanje svijesti stejkholdera o značaju umrežavanja i korišćenja različitih resursa za učenje;
- promociju značaja obrazovanja odraslih na nacionalnom i međunarodnom nivou;
- motivisanje opšte i stručne javnosti za korišćenje elektronske platforme;
- promociju EPALE zajednice u Crnoj Gori;
- jačanje promocije obrazovanja odraslih, kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou.

EPALE zajednicu čini blizu 150 000 nastavnika, instruktora, univerzitetskih profesora i drugih stručnjaka iz oblasti obrazovanja odraslih.

EPALE zajednicom upravlja Centralni servis podrške (CSS) koji koordinira rad 38 nacionalnih službi za podršku, iz ukupno 36 evropskih zemalja.

Uz podršku EPALE projekta, do sada je pripremljeno više tematskih publikacija i priručnika iz oblasti obrazovanja odraslih, a tokom 2024. godine projekat je podržao i izradu istraživanja o izazovima sa kojima se suočavaju crnogorske licencirane ustanove za obrazovanje odraslih.

IDEJNI PROJEKAT ISTRAŽIVAČKOG RADA

PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Posljednjih godina sve više je evidentno da situacija na tržištu rada otkriva drugačiju sliku u odnosu na preferencije mladih pri upisivanju srednjih škola i fakulteta. Istraživanja jasno pokazuju da postoji određena neusklađenost između slobodnih mjesta u školama i na fakultetima i potražnje za određenim zanimanjima na tržištu rada. Najtraženija zanimanja poput ugostiteljstva, građevine i trgovine slabo se upisuju, dok su recimo IT zanimanja i dalje deficitarna iako raste broj mladih koji upisuju ovo zanimanje.

Uzimajući sve to u obzir, nameće se zaključak da oblasti koje su najčešće dostupne na tržištu rada, nisu u skladu sa interesovanjima i oblastima za koje su mladi zainteresovani. Poslodavci se sve više suočavaju sa problemom nekvalifikovane radne snage, dok sve više kvalifikovane radne snage napušta zemlju. Formalni sistem obrazovanja je dug i spor, jer period od početka razvijanja standarda zanimanja, standarda kvalifikacije, obrazovnog programa, pa do njegovog završetka i dobijanja diplome koja vodi na tržište rada traje najmanje pet godina.

Sve gore navedeno upućuje na sve veću ulogu ustanova za obrazovanje odraslih koje realizuju programe sticanja stručnih kvalifikacija i ključnih vještina a koje mogu i trebaju da što prije odgovore na savremene zahtjeve poslodavaca i potrebe na tržištu rada i tržištu znanja. Danas u Crnoj Gori imamo 127 registrovanih licenciranih ustanova za obrazovanje odraslih koje realizuju brojne programe obrazovanja, dok je broj onih koji se svakodnevno javljaju sa idejom osnivanja i razvijanja novih programa iz dana u dan sve veći. Ovo nameće sve veću institucionalnu uključenost, prije svega Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, u kreiranju povoljnog ambijenta, kao JU Centar za stručno obrazovanje u davanju savjetodavne podrške ovim ustanovama kako bi se dostigao određeni standard kvaliteta u njihovom radu.

Crna Gora trenutno radi na uvođenju mikrokvalifikacija u zakonski okvir, samim tim i obrazovni sistem, koje je prijedlogom preporuka Savjeta o mikrokvalifikacijama za cjeloživotno učenje i zapošljivost pripremila Evropska komisija. Ovo je još jedan od izazova, ali i šansi za ustanove za obrazovanje odraslih. Sve veći broj građana mora osavremeniti svoje znanje, vještine i kompetencije i uvođenjem mikrokvalifikacija u naš sistem bi se premostile razlike između formalnog obrazovanja i potreba društva i tržišta rada koji se brzo mijenjaju i temelje na razvoju znanja, a za to su potrebne spremne i organizovane ustanove za obrazovanje odraslih. Fleksibilniji i modularni načini učenja i veća primjena mikrokvalifikacija poslužiće kao društvena, ekonomska i andragoška inovacija za sve potrebe (zapošljivost, lični razvoj, aktivno starenje, funkcionisanje u digitalnom dobu itd.). Uvođenje mikrokvalifikacija u zakonski okvir doprinijeće većoj uključenosti obrazovnih sistema i jednostavnijim prelascima sa jednog radnog mjesta na drugo.

Takođe, nosioci zapošljavanja, prije svega ZZZCG daju poseban doprinos, jer aktivnim mjerama obrazovanja i osposobljavanja odraslih kroz proces dodjele finansijskih sredstava za realizaciju programa obrazovanja i osposobljavanja za sticanje prve kvalifikacije, prekvalifikacije, dokvalifikacije, specijalizacije, sticanje ključnih vještina i dr. u okviru programa „Obrazovanje i osposobljavanje“ pokušava da utiče na neusklađenost ponude i tražnje na tržištu rada. Ustanove za obrazovanje odraslih u ovom dijelu vide svoju šansu kroz učešće u ovom programu.

Istraživanje o izazovima pred kojima se trenutno nalaze licencirane ustanove za obrazovanje odraslih jedan je od koraka u daljem planiranju budućih obrazovnih politika u ovoj oblasti.

PREDMET ISTRAŽIVANJA

Obrazovanje odraslih predstavlja jednu od ključnih komponenti kontinuiranog razvoja pojedinca i društva, posebno u kontekstu savremenih tržišnih zahtjeva i dinamičnih promjena u svijetu rada. U Crnoj Gori, licencirane ustanove za obrazovanje odraslih igraju vitalnu ulogu u osposobljavanju i usavršavanju radne snage, omogućavajući odraslima da steknu nova znanja i vještine potrebne za konkurentnost na tržištu rada. Ove ustanove djeluju u ambijentu koji je karakterisan ubrzanim tehnološkim napretkom, promjenama u industrijskoj strukturi i potrebom za kontinuiranim prilagođavanjem programa obrazovanja.

Važnost obrazovanja odraslih ogleda se u povećanju zapošljivosti, profesionalnom razvoju, te socijalnoj uključenosti pojedinaca. Uprkos značajnoj ulozi koju imaju, licencirane ustanove za obrazovanje odraslih suočavaju se sa brojnim izazovima. Među njima su ograničeni resursi, nedostatak adekvatne podrške i infrastrukture, te potreba za stalnim praćenjem i prilagođavanjem promjenama na tržištu rada i tržištu zvanja.

Ova istraživačka aktivnost je sprovedena kao jedna od aktivnosti iz projekta 101074824 (EPALE2022) definisana u okviru WP3 kao projektna aktivnost T2. Osnovna ideja ovoga istraživanja jeste pružanje uvida u aktuelno stanje obrazovanja odraslih u Crnoj Gori, analizirajući rad licenciranih ustanova, ambijent u kojem djeluju, te izazove s kojima se suočavaju. Kroz identifikaciju ključnih problema i preporuka za unapređenje, cilj je doprinijeti razvoju efikasnijeg i relevantnijeg sistema obrazovanja odraslih.

Ovim istraživanjem sprovedeno je anketiranje u licenciranim ustanovama za obrazovanje odraslih i nastojalo se utvrditi:

- Koje su glavne biznis barijere u procesu licenciranja ustanova, kao i tokom realizacije programa obrazovanja;
- Da li postoji potreba za izmjenama postojećeg zakonskog okvira koji uređuje ovu oblast i u kojoj mjeri;
- Da li je procedura od inicijative do usvajanja programa obrazovanja preduga;
- Stepem zadovoljstva ustanova institucijama sistema kada su u pitanju reakcije na njihove zahtjeve različite vrste;
- Da li od nadležnih institucija imaju savjetodavnu podršku u dijelu koji se odnosi na obezbjeđivanje i unapređivanje kvaliteta rada u samoj ustanovi;
- Da li smatraju jasnim i transparentim proces raspodjele sredstava za prekvalifikaciju lica od strane ZZZCG;
- Da li imaju poteškoća kada je u pitanju rad u MEIS-u;
- Da li prate i evidentiraju zapošljavanje polaznika nakon završetka obuke;
- Zadovoljstvo poslodavaca stečenim znanjima i vještinama tokom obuke;
- Da li je nastavni kadar koji angažuju u potrebnoj mjeri osposobljen za rad sa polaznicima i da li su obuke koje se nude od strane nadležnih u skladu sa potrebama zaposlenih;
- Da li je u periodu nakon pandemije došlo do promjene u organizaciji obuka pa se povećao broj obuka koje je moguće realizovati online;
- Da li je nastavni kadar spreman za primjenu digitalnih alata u nastavi.

Predmet ovoga istraživanja jeste ispitivanje ambijenta u kojem posluju licencirane ustanove za obrazovanje odraslih u Crnoj Gori, sa posebnim akcentom na izazove i barijere sa kojima se iste suočavaju u svom radu.

Ovo empirijsko istraživanje sprovedeno je tokom mjeseca maja 2024. godine, na bazi popunjavanja online anketnog upitnika u forms-u i to na uzorku od 44 licencirane ustanove za obrazovanje odraslih.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je dobijanje odgovora na pitanja o izazovima sa kojima se susrijeću licencirane ustanove za obrazovanje odraslih, kao i davanje preporuka za unapređenje okruženja u kojem ove institucije djeluju u cilju unapređenja ambijenta za njihovo poslovanje.

ZADACI ISTRAŽIVANJA

- Identifikovati biznis barijere u procesu licenciranja ustanova, kao i tokom realizacije programa obrazovanja;
- Utvrditi da li postoji potreba za izmjenama postojećeg zakonskog okvira koji uređuje ovu oblast i u kojoj mjeri;
- Utvrditi da li je procedura od inicijative do usvajanja programa obrazovanja preduga;
- Utvrditi stepen zadovoljstva ustanova sa institucijama sistema kada su u pitanju reakcije na njihove zahtjeve različite vrste;
- Utvrditi da li od nadležnih institucija imaju savjetodavnu podršku u dijelu koji se odnosi na obezbjeđivanje i unapređivanje kvaliteta rada u samoj ustanovi;
- Utvrditi stepen zadovoljstva nosiocima poslova zapošljavanja;
- Utvrditi da li smatraju jasnim i transparentnim proces raspodjele sredstava za prekvalifikaciju lica od strane ZZZCG;
- Utvrditi da li imaju poteškoća kada je u pitanju rad u MEIS-u;
- Utvrditi da li prate i evidentiraju zapošljavanje polaznika nakon završetka obuke, kao i zadovoljstvo poslodavaca stečenim znanjima i vještinama tokom obuke;
- Utvrditi da li je nastavni kadar koji angažuju u potrebnoj mjeri osposobljen za rad sa polaznicima i da li su obuke koje se nude od strane nadležnih u skladu sa potrebama zaposlenih;
- Utvrditi da li je u periodu nakon pandemije došlo do promjene u organizaciji obuka, pa samim tim se nude obuke koje je moguće realizovati online;
- Utvrditi da li je nastavni kadar spreman za primjenu digitalnih alata u nastavi.

HIPOTEZE

1. Proces licenciranja ustanova sadrži određene biznis barijere zbog kojih jedan broj zainteresovanih lica odustane od licenciranja za ustanovu za obrazovanje odraslih;
2. Zakonski okvir je zastario i potrebne su njegove izmjene;
3. Proces razvijanja programa obrazovanja koji vodi sticanju stručne kvalifikacije i ključne vještine je predug;
4. Institucije sistema su veoma efikasne i brzo odgovaraju na zahtjeve ustanovama za obrazovanje odraslih;
5. Savjetodavna podrška koja se dobija od strane nadležnih institucija pomaže unapređivanju i obezbjeđivanju kvaliteta rada ustanova;
6. Visok je stepen zadovoljstva saradnjom sa nosiocima zapošljavanja;
7. Redovne su prijave ustanova za obrazovanje odraslih na konkurs ZZZCG za dodjelu finansijskih sredstava za prekvalifikaciju polaznika i od istih dobijaju se finansijska sredstva;
8. MEIS u mnogome olakšava vođenje evidencije, kao i dobijanje svih potrebnih podataka i izvještaja;
9. Ustanove za obrazovanje odraslih raspolazu informacijama gdje su trenutno zaposleni polaznici naših obuka i poslodavci su zadovoljni njihovim vještinama;
10. Poslodavci su zadovoljni vještinama koje su polaznici stekli nakon završene obuke.

INDIKATORI

Indikatore uspješnosti u ovom istraživanju predstavlja preko 70% potvrđenih hipoteza.

VARIJABLE

KATEGORIČKE:

1. Godine postojanja ustanove;
2. Broj zaposlenih;
3. Struktura zaposlenih (pol, prosječne godine zaposlenih);
4. Djelatnost ustanove;
5. Regija u kojoj licencirana ustanova za obrazovanje odraslih sprovodi svoju djelatnost.

NEZAVISNE

1. Neusklađenost ponude i tražnje na tržištu rada.

ZAVISNE

1. Barijere u procesu licenciranja ustanove;
2. Zakonski okvir koji uređuje ovu oblast;
3. Savjetodavna podrška od strane Centra za stručno obrazovanje u dijelu koji se odnosi na obezbjeđivanje i unapređivanje kvaliteta rada u samoj ustanovi;
4. Praćenje zapošljavanja polaznika nakon završetka obuke;
5. Zadovoljstvo poslodavaca stečenim znanjima i vještinama tokom obuke;
6. Edukacija zaposlenih;
7. Kompetentnost zaposlenih;
8. IT vještine zaposlenih;
9. Način organizacije obuka.

CILJNA GRUPA

Predstavnici licenciranih ustanova za obrazovanje odraslih.

UZORAK

44 predstavnika licenciranih ustanova za obrazovanje odraslih sa teritorije Crne Gore.

METODE ISTRAŽIVANJA

Deskriptivno-transverzalna

TEHNIKE ISTRAŽIVANJA

Anketiranje

POSTUPAK PRIKUPLJANJA PODATAKA

Postupak prikupljanja podataka obavljen je elektronskim prosljeđivanjem anketnog upitnika učesnicima istraživanja koji čine uzorak. Ispitanici su samostalno popunjavali upitnik koji je dat u nastavku istraživačkog rada. Link sa elektronskom anketom je prosljeđivan meglom, a dobijeni podaci su se automatski prosljeđivali i ažurirali u konačnoj bazi. Cilj je bio utvrditi raspoloživost i spremnost ispitanika za popunjavanje ankete iste sadržine, ali drugačijeg pristupa.

PLAN STATISTIČKE OBRADE PODATAKA

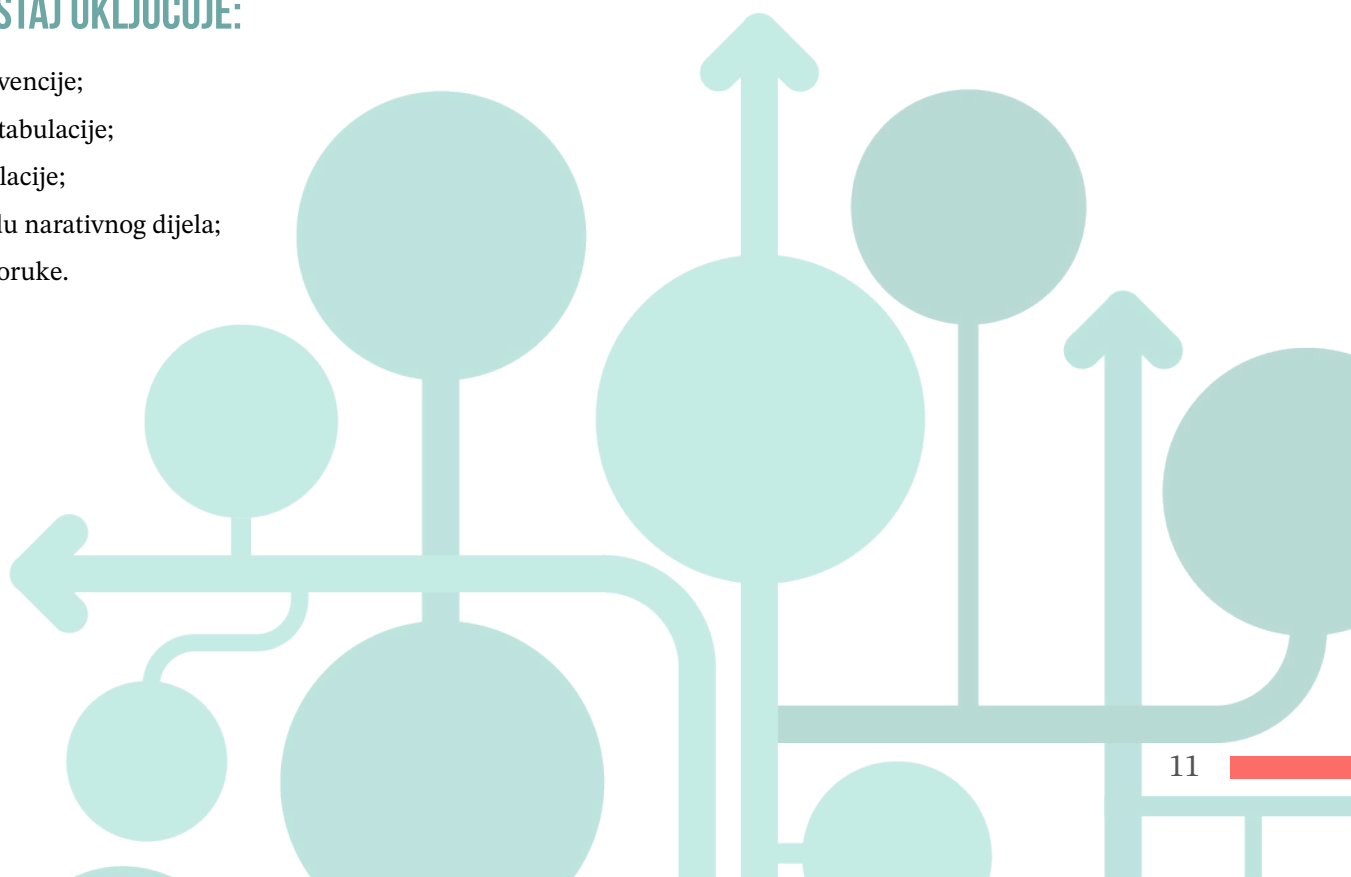
Nakon prikupljanja i unosa podataka u bazu, primijenjene su metode deskriptivne statistike. Podaci su izraženi u procentima, prikazani i objašnjeni grafički i tabelarno.

METODOLOŠKE POSTAVKE

- Uzorak koji će se koristiti mora imati minimum 40 ispitanika;
- Uzorak mora biti dvoetafni, dvostruko-stratifikovani uzorak sa slučajnim izborom ispitanika u finalnom popisnom krugu. U konačnom ishodu uzorak mora biti reprezentativan;
- Reprezentativnost uzorka, ukoliko je potrebno, mora biti korigovana post-stratifikacijskom procedurom ponderisanja;
- Podaci se dobijaju popunjavanjem anketnog upitnika;
- Upitnik treba sadržati pitanja u skladu sa projektnim ciljevima, koristeći se nominalnim skalama, skalama Likertovog tipa.

IZVJEŠTAJ UKLJUČUJE:

- Frekvencije;
- Krostabulacije;
- Korelacije;
- Izradu narativnog dijela;
- Preporuke.

ANKETNI UPITNIK

Ovaj anketni upitnik sprovodi se u cilju otkrivanja izazova sa kojima se susrijeću licencirane ustanove za obrazovanje odraslih, kao i davanje preporuka za unapređenje okruženja u kojem ove institucije djeluju. Istraživanje se sprovodi uz podršku Erasmus+programa, u okviru projekta „EPALE Nacionalna služba podrške za Crnu Goru.” Dobijeni podaci će se koristiti isključivo u istraživačke svrhe u cilju unapređenja ambijenta u kojem ustanove za obrazovanje odraslih posluju.

Anketa je anonimna!

1. Koliko dugo postoji vaša licencirana ustanova za obrazovanje odraslih:

- 1) Od 0 do 12 mjeseci
- 2) Od 1 do 3 godine
- 3) Od 3 do 5 godina
- 4) Više od 5 godina

2. Navedite broj stalno zaposlenih u licenciranoj ustanovi za obrazovanje odraslih:

- 1) Od 1 do 10
- 2) Od 10 do 50
- 3) Od 50 do 250
- 4) Preko 250

3. Navedite okvirno broj spoljnih saradnika nastanika koje angažujete po potrebi:

- 1) Od 1 do 10
- 2) Od 10 do 50
- 3) Preko 50

4. Struktura zaposlenih u licenciranoj ustanovi za obrazovanje odraslih prema polu:

- 1) Zaposleno je više žena nego muškaraca
- 2) Zaposleno je više muškaraca nego žena
- 3) Jednak je broj zaposlenih žena i muškaraca

5. Navedite oblast djelovanja licencirane ustanove za obrazovanje odraslih (moguće je zaokružiti više odgovora):

- 1) Programi obrazovanja za sticanje stručnih kvalifikacija
- 2) Programi obrazovanja za sticanje ključnih kompetencija, ključnih vještina i sl.
- 3) Drugi programi obrazovanja iz različitih oblasti

6. Regija u kojoj licencirana ustanova za obrazovanje odraslih sprovodi svoju djelatnost:

- 1) Centralna regija
- 2) Južna regija
- 3) Sjeverna regija

7. Navedite u kojoj mjeri ste saglasni sa navedenim tvrdnjama koje se tiču ispunjavanja uslova za dobijanje licence za implementaciju akreditovanih programa obrazovanja:

	Uopšte se ne slažem	Djelimično se slažem	Slažem se u većoj mjeri	U potpunosti se slažem	Ne znam / ne mogu da procijenim
Standardi i normativi za poslovni prostor, nastavna sredstva i oprema prema Pravilniku o bližim uslovima za osnivanje ustanova u oblasti obrazovanja i vaspitanja su zahtjevni i teško ih je ispuniti					
Nastavni i stručni kadar za izvođenje programa obrazovanja se teško obezbjeđuje					
Osnivački ulog oročen na tri godine na račun poslovne banke ili garanciju poslovne banke da su obezbijeđena finansijska sredstva u visini potrebnih sredstava za realizaciju programa obrazovanja predstavlja biznis barijeru					
Administrativna taksa od 1.000,00 eura za licenciranje i/ili 500,00 eura za dopunu licence je previsoka					
Zakonski okvir koji uređuje oblast obrazovanja zaposlenih je zastario i potrebne su njegove izmjene					
Proces razvijanja programa obrazovanja koji vodi sticanju stručne kvalifikacije i ključne vještine je spor i dosta traje					

8. Navedite u kojoj mjeri ste saglasni sa navedenim tvrdnjama:

	Uopšte se ne slažem	Djelimično se slažem	Slažem se u većoj mjeri	U potpunosti se slažem	Ne znam/ne mogu da procijenim
Institucije sistema (Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija i Centar za stručno obrazovanje) su veoma efikasne i od njih brzo dobijamo odgovore na zahtjeve koji se tiču poslovanja ustanova za obrazovanje odraslih					
Savjetodavna podrška koju dobijamo od Centra za stručno obrazovanje pomaže unapređivanju i obezbjeđivanju kvaliteta rada ustanova					
Posjeta eksternih evalutora od strane Centra za stručno obrazovanje koristila bi nam u cilju obezbjeđivanja kvaliteta rada ustanove					
Upoznati smo sa procesom samoevaluacije ustanova za obrazovanje odraslih i redovno ga koristimo					

9. Navedite u kojoj ste mjeri saglasni sa navedenim tvrdnjama:

	Uopšte se ne slažem	Djelimično se slažem	Slažem se u većoj mjeri	U potpunosti se slažem	Ne znam/ne mogu da procijenim
Korišćenje informacionog sistema (MEIS) je jednostavno i u mnogome nam olakšava vođenje evidencije, kao i dobijanje svih potrebnih podataka i izvještaja					
Mehanizam praćenja polaznika nakon završetka obuke je jednostavan i pruža nam mogućnost da znamo gdje su trenutno zaposleni naši polaznici					
Imamo efikasan mehanizam provjere zadovoljstva poslodavaca stečenim znanjima i vještinama polaznika nakon završetka obuke					

10. Navedite u kojoj ste mjeri saglasni sa navedenim tvrdnjama:

	Uopšte se ne slažem	Djelimično se slažem	Slažem se u većoj mjeri	U potpunosti se slažem	Ne znam/ ne mogu da procijenim
Saradnja sa nosiocima zapošljavanja je na odgovarajućem nivou i od njih dobijamo informacije o neusklađenosti ponude i tražnje na tržištu rada					
Upoznati smo sa aktivnim mjerama obrazovanja i osposobljavanja odraslih koje sprovodi ZZZCG					
Proces dodjele finansijskih sredstava za realizaciju programa obrazovanja i osposobljavanja za sticanje prve kvalifikacije, prekvalifikacije, dokvalifikacije, specijalizacije, sticanje ključnih vještina i dr. u okviru programa „Obrazovanje i osposobljavanje“ koji svake godine sprovodi ZZZCG je transparentan i na isti se redovno prijavljujemo i dobijamo određena finansijska sredstva.					

11. Navedite da li svi zaposleni ili angažovani izvođači/realizatori programa obrazovanja odraslih posjeduju potvrdu o andragoškoj osposobljenosti nastavnog kadra:

- 1) Posjeduju svi
- 2) Posjeduje veliki broj
- 3) Posjeduje mali broj

12. Navedite vrstu i nivo trenutne potrebe za stručnim usavršavanjem svojih zaposlenih/saradnika u okviru ponuđenih oblasti:

	Nije sada potrebno	Mali nivo potrebe	Srednji nivo potrebe	Visok stepen potrebe	Ne znam/ ne mogu da procijenim
Usavršavanja iz oblasti struke					
Učenje na radnom mjestu					
Upostavljanje interpersonalnih odnosa – bolja komunikacija sa kolegama i polaznicima					
Unapređenje organizacionih vještina i upravljanje procesima nastave					
IKT (Informaciono-komunikacione tehnologije) kompetencije za unapređenje nastave					
Nove tehnologije na radnom mjestu ili mjestu za učenje					
Nešto drugo. Navesti šta.					

13. Procijenite u kojem se stepenu slažete sa navedenim tvrdnjama:

	Uopšte se ne slažem	Djelimično se slažem	Slažem se u većoj mjeri	U potpunosti se slažem	Ne znam/ ne mogu da procijenim
Obrazovna ponuda koju nudi ustanova je tražena na tržištu rada					
Znanja i vještine koje stiču polaznici u ustanovi su na zadovoljavajućem nivou					
Obrazovna ponuda i zahtjevi tržišta rada su usklađeni					

14. Navedite u kojoj ste mjeri saglasni sa navedenim tvrdnjama:

	Uopšte se ne slažem	Djelimično se slažem	Slažem se u većoj mjeri	U potpunosti se slažem	Ne znam/ ne mogu da procijenim
Upoznati smo od strane nadležnih institucija sa prijedlogom preporuka Savjeta o mikrokvalifikacijama za cjeloživotno učenje i zapošljivost koje je pripremila Evropska komisija					
Sve veći broj građana mora osavremeniti svoje znanje, vještine i kompetencije i uvođenjem mikrokvalifikacija u naš sistem bi se premostile razlike između formalnog obrazovanja i potreba društva i tržišta rada koji se brzo mijenjaju i temelje na razvoju znanja					
Fleksibilniji i modularni načini učenja i veća primjena mikrokvalifikacija poslužiće kao društvena, ekonomska i pedagoška inovacija za sve potrebe (zapošljivost, lični razvoj, aktivno starenje u digitalnom dobu itd.)					
Uvođenje mikrokvalifikacija u zakonski okvir doprinijeće većoj uključivosti obrazovnih sistema i jednostavnijim prelascima s jednog radnog mjesta na drugo					

15. Ukoliko se suočavate sa izazovima koji nijesu navedeni ovim upitnikom, a smatrate ih bitnim molimo vas da ih ovdje navedete.

Istraživanje obrazovanja odraslih u Crnoj Gori obuhvata analizu rada licenciranih ustanova, koje imaju jednu od ključnih uloga u osposobljavanju i usavršavanju radne snage. Ove ustanove, većinom smještene u centralnoj regiji, djeluju u dinamičnom okruženju koje zahtijeva stalno prilagođavanje programa obrazovanja potrebama tržišta rada.

Obrazovanje odraslih je od suštinskog značaja za povećanje zapošljivosti, profesionalni razvoj i socijalnu uključenost. Ipak, ustanove se suočavaju sa izazovima kao što su ograničeni resursi, nedostatak adekvatne podrške i potreba za kontinuiranim praćenjem tržišnih promjena.

Istraživanje ukazuje na određene probleme u postojećem sistemu licenciranja i regulative, te na potrebu za većom transparentnošću i efikasnošću u dodjeli finansijskih sredstava. Takođe, ističe se važnost kontinuiranog profesionalnog razvoja nastavnog osoblja i unapređenja saradnje sa poslodavcima.

Rezultati pokazuju da postoji visok nivo svjesnosti o važnosti kvaliteta obrazovanja, ali i da su potrebna unapređenja u praćenju post-obrazovnog uspjeha polaznika i boljoj usklađenosti obrazovnih programa sa zahtjevima tržišta rada. Ove nalaze koristimo kao osnovu za izradu preporuka koje će doprinijeti razvoju efikasnijeg sistema obrazovanja odraslih u Crnoj Gori. Analiza dobijenih odgovora ukazuje na nekoliko ključnih izazova s kojima se suočavaju ustanove za obrazovanje odraslih. Prvo, postoji značajan problem sa sivom ekonomijom i nelegalnim školama koje ugrožavaju legalne ustanove, uz nedovoljnu kontrolu nadležnih organa. Takođe, ažuriranje nastavnih programa, posebno za stručne kvalifikacije poput računovodstva, predstavlja poteškoću zbog potrebe za usklađivanjem sa međunarodnim standardima. Polaznici se često zapošljavaju u inostranstvu, što otežava praćenje tržišta rada i saradnju sa Zavodom za zapošljavanje Crne Gore. Postoji potreba za unapređenjem informacionog sistema MEIS i boljom podrškom od strane JU Centra za stručno obrazovanje. Izražena je i zabrinutost zbog zakonskih regulativa koje otežavaju fleksibilnost i brže prilagođavanje programa obrazovanja savremenim trendovima. Ustanove se suočavaju sa finansijskim izazovima, nedostatkom adekvatnih sredstava, te potrebom za bržom akreditacijom i licenciranjem novih programa. Mnoge ustanove ističu da bi budžetska podrška od strane Vlade značajno olakšala organizaciju obrazovanja odraslih. Takođe, predloženo je da se pojednostavi proces andragoške obuke za predavače koji već imaju značajno obrazovno iskustvo.

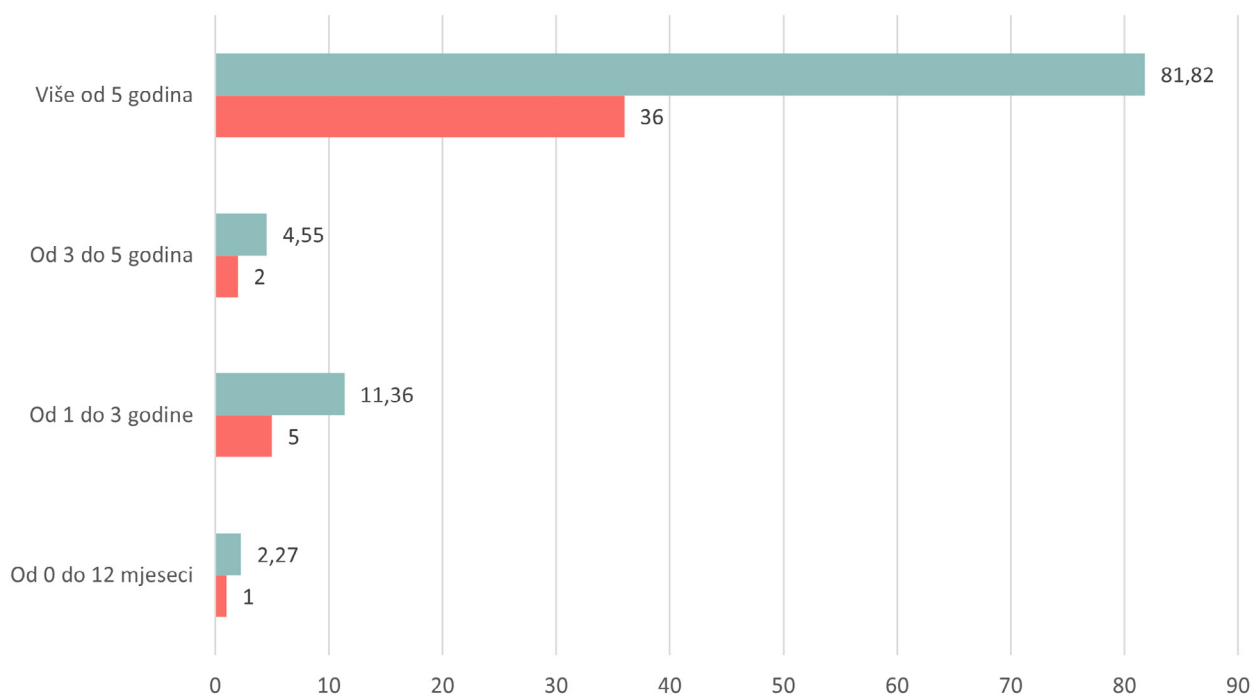
Uprkos ovim izazovima, ustanove za obrazovanje odraslih prepoznaju važnost saradnje JU Centar za stručno obrazovanje i izražavaju spremnost za dalju saradnju i sugestije za unapređenje sistema. Dobijeni rezultati se koriste kao osnova za izradu preporuka koje će doprinijeti razvoju efikasnijeg sistema obrazovanja odraslih u Crnoj Gori.

OBRADA, PRIKAZ I INTERPRETACIJA ISTRAŽIVANJA

U okviru istraživanja pripremljen je anketni upitnik, namijenjen licenciranim organizatorima obrazovanja odraslih. Od ukupno 127 registrovanih i licenciranih ustanova za obrazovanje odraslih u Crnoj Gori, njih 44 je ispunilo anketu koja je imala za cilj otkrivanje izazova sa kojima se susrijeću licencirane ustanove za obrazovanje odraslih.

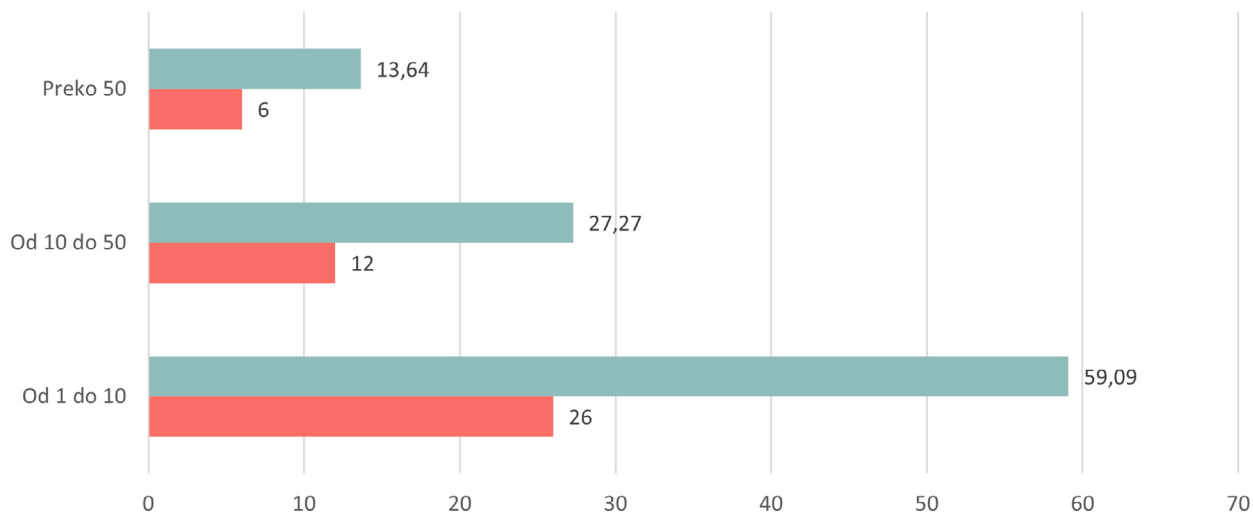
Među licenciranim organizatorima obrazovanja odraslih najveći broj anketiranih ispitanika, nešto više od polovine je iz centralne regije, dok je po 20% ispitanika iz južne i sjeverne regije. U okviru ovog istraživačkog rada odgovore na anketni upitnik dale su 44 licencirane organizacije za obrazovanje odraslih.

Grafikon br. 1 Vremenski okvir postojanja licenciranih ustanova za obrazovanje odraslih

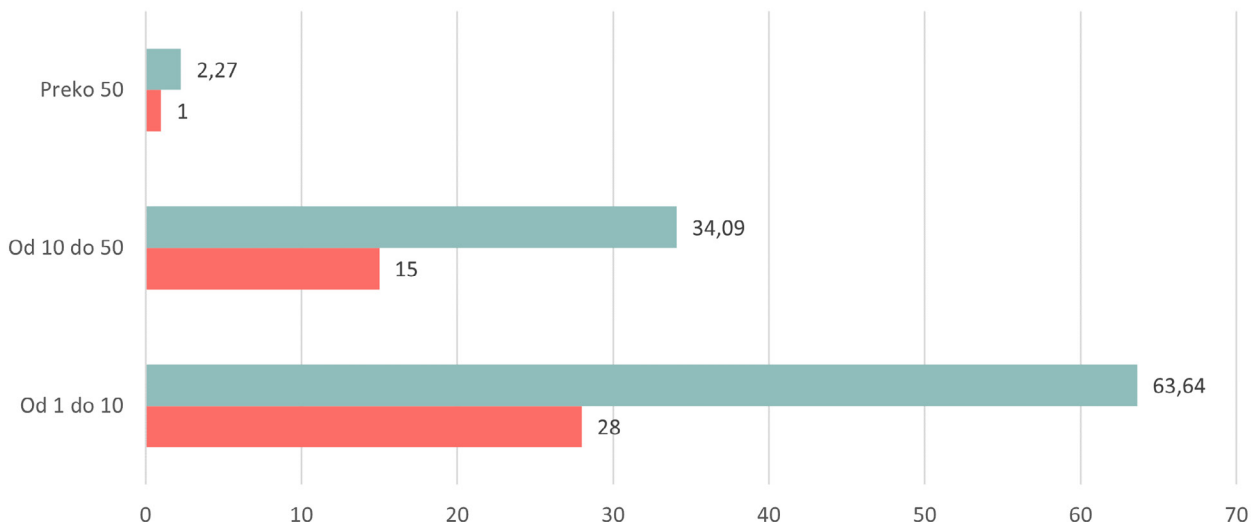
Od ukupnog istraživačkog uzorka, više od 5 godina postoji 36 ustanova ili, od 3 do 5 godina njih 2, od 1 do 3 godine 5 ustanova, od 0 do 12 mjeseci 1. Dominantno prisustvo ustanova koje postoje više od 5 godina sugeriše da većina licenciranih ustanova za obrazovanje odraslih ima značajnu stabilnost i iskustvo u obrazovanju odraslih. Ovo je pozitivan indikator kvaliteta i pouzdanosti programa obrazovanja koje nude. Iskusne ustanove imaju razrađene sisteme obuke, dobro obučeni kadrovi i prepoznatljivost u zajednici, što može doprinijeti većem povjerenju polaznika i poslodavaca. Iako je manji procenat novijih ustanova, njihovo postojanje ukazuje na rast i interes za oblast obrazovanja odraslih. Ovo može donijeti inovacije i nove pristupe u obrazovanju. Novije ustanove mogu unijeti svježinu i savremene metode u obrazovni proces, ali će im možda biti potrebna dodatna podrška i resursi kako bi se u potpunosti obezbijedio kvalitet.

Grafikon br. 2 Broj stalno zaposlenih u licenciranoj ustanovi za obrazovanje odraslih

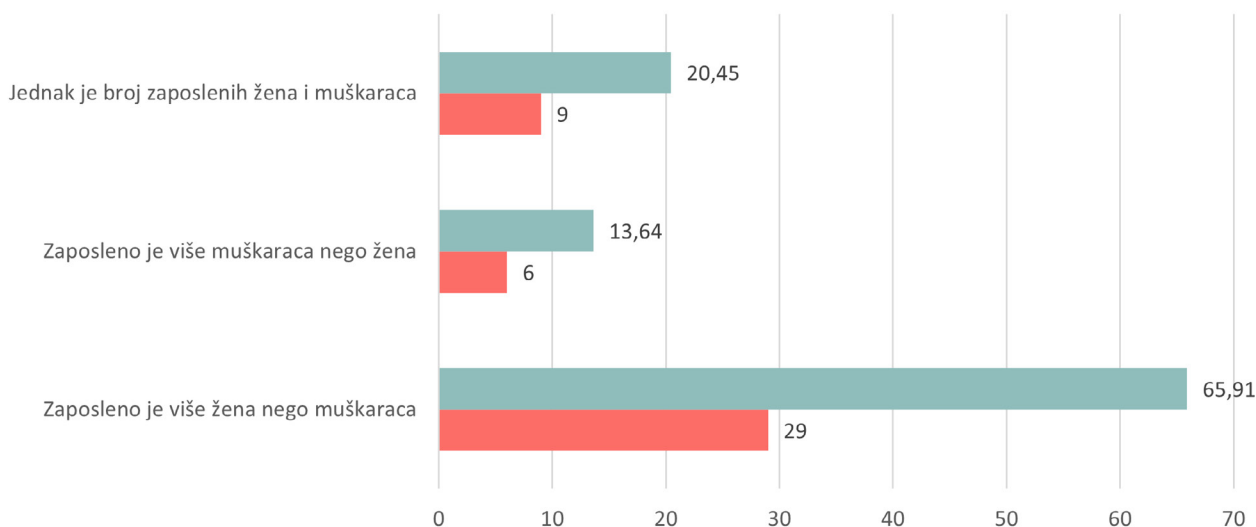
Kada je u pitanju broj zaposlenih u ovim ustanovama taj broj varira, pri čemu od 1 do 10 zaposlenih ima 26 ustanova, od 10 do 50 ustanova ih ima 12 i sa preko 50 zaposlenih je 6 licenciranih ustanova za obrazovanje odraslih.

Grafikon br. 3 Broj spoljnih saradnika/nastavnika koji su angažovani po potrebi

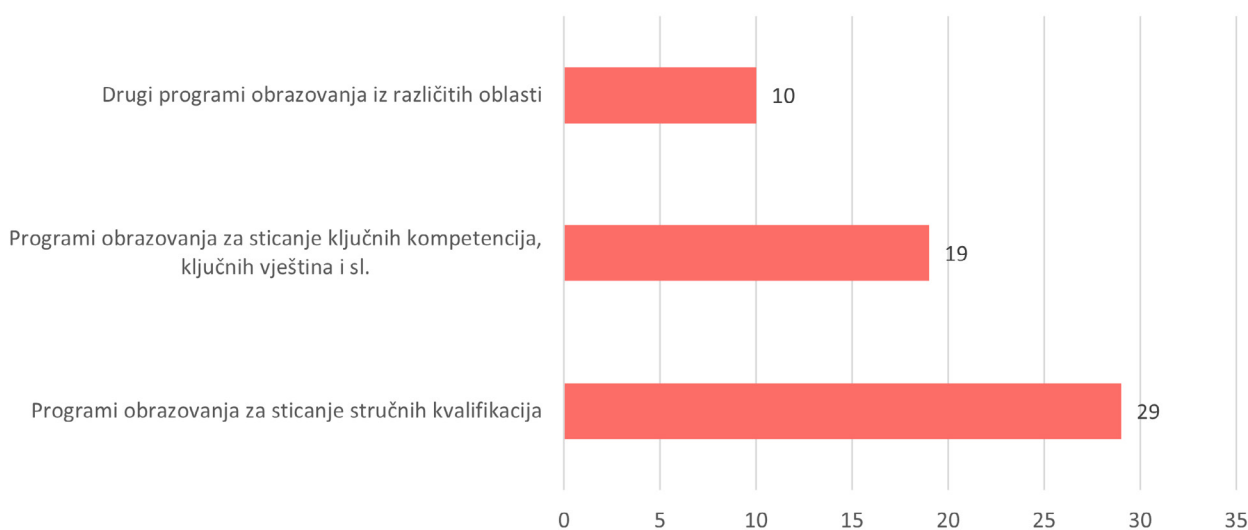
Licencirane ustanove za obrazovanje odraslih osim stalno zaposlenih angažuju i spoljne saradnike i to od 1 do 10 spoljnih saradnika angažuje njih 28 i od 10 do 50 njih 15 i preko 50 spoljnih saradnika 1 licencirana ustanova za obrazovanje odraslih. Ovi podaci ukazuju na činjenicu da veličina mreže stručnjaka koji angažuju ustanove zavisi od broja različitih programa koje iste realizuju.

Grafikon br. 4 Struktura stalno zaposlenih u licenciranoj ustanovi za obrazovanje odraslih prema polu

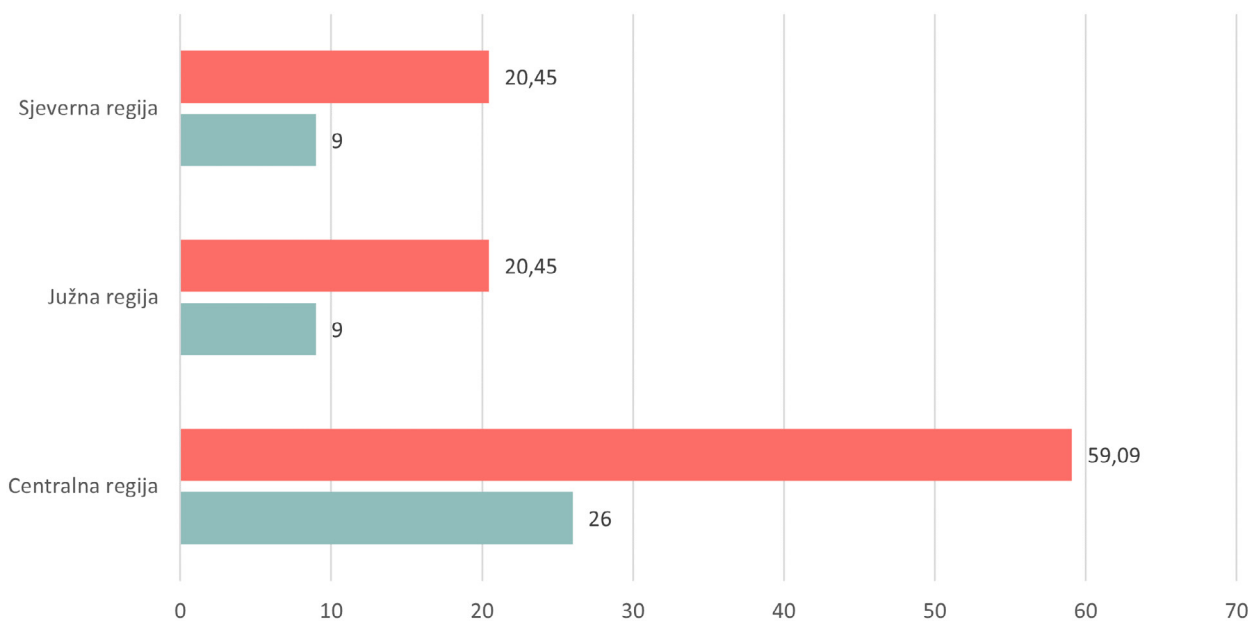
Kada govorimo o polnoj strukturi prema rezultatima ankete, kod licenciranih organizatora za obrazovanje odraslih ima više zaposlenih žena nego muškaraca (kod 29 organizatora), kod njih 9 je jednak broj zaposlenih žena i muškaraca, dok je kod 6 organizatora više zaposlenih muškaraca u odnosu na žene.

Grafikon br. 5 Oblasti djelovanja licencirane ustanove za obrazovanje odraslih

Analizom je obuhvaćeno i pitanje koje se odnosi na oblasti djelovanja licencirane ustanove za obrazovanje odraslih, pri čemu je utvrđeno da se najveći dio bavi programima obrazovanja za sticanje stručnih kvalifikacija (njih 29), zatim programima obrazovanja za sticanje ključnih kompetencija, ključnih vještina i slično (njih 19), te drugim programima obrazovanja iz različitih oblasti njih 10.

Grafikon br. 6 Regija u kojoj licencirana ustanova za obrazovanje odraslih sprovodi svoju djelatnost

Od ukupnog broja anketiranih, najviše je ustanova iz centralne regije (26) i podjednak broj iz južne i sjeverne regije - po 9 ustanova iz obje regije.

USLOVI ZA DOBIJANJE LICENCE ZA IMPLEMENTACIJU AKREDITOVANIH PROGRAMA OBRAZOVANJA

Tabela br. 1 Uslovi za dobijanje licence za implementaciju akreditovanih programa obrazovanja

Tvrdnja	Uopšte se ne slažem	Djelimično se slažem	Slažem se u većoj mjeri	U potpunosti se slažem	Ne znam/ Ne mogu da procijenim
Standardi i normativi za poslovni prostor, nastavna sredstva i oprema prema Pravilniku o bližim uslovima za osnivanje ustanova u oblasti obrazovanja i vaspitanja su zahtjevni i teško ih je ispuniti	20.5	38.6	25.0	15.9	0.0
Nastavni i stručni kadar za izvođenje programa obrazovanja se teško obezbjeđuje	29.5	45.5	15.9	9.1	0.0
Osnivački ulog oročen na tri godine na račun poslovne banke ili garanciju poslovne banke da su obezbijeđena finansijska sredstva u visini potrebnih sredstava za realizaciju programa obrazovanja predstavlja biznis barijeru	18.2	15.9	20.5	29.5	15.9
Administrativna taksa od 1.000,00 eura za licenciranje i/ili 500,00 eura za dopunu licence je previsoka	6.8	27.3	13.6	40.9	11.4
Zakonski okvir koji uređuje oblast obrazovanja zaposlenih je zastario i potrebne su njegove izmjene	9.1	31.8	25.0	20.5	13.6
Proces razvijanja programa obrazovanja koji vodi sticanju stručne kvalifikacije i ključne vještine je spor i dosta traje	11.4	29.5	25.0	20.5	13.6

Na osnovu dobijenih odgovora zaključuje se da preko polovine ispitanika smatra da standardi i normativi za poslovni prostor, nastavna sredstva i opremu prema *Pravilniku o bližim uslovima za osnivanje ustanova u oblasti obrazovanja i vaspitanja* nijesu zahtjevni i nije ih teško ispuniti. Kada su u pitanju odgovori ispitanika koji se odnose na uslove za dobijanje licence za implementaciju akreditovanih programa obrazovanja, najveći broj ispitanika njih 45,5% se djelimično složilo sa tvrdnjom da se nastavni i stručni kadar za izvođenje programa obrazovanja teško obezbjeđuje. Takođe, ukupno 40,9% se u potpunosti slaže sa tvrdnjom da je administrativna taksa za licenciranje i dopunu licence previsoka. Kada je u pitanju zakonski okvir koji uređuje ovu oblast, da je isti zastario i da su potrebne njegove izmjene djelimično se složilo 31,8%, u većoj mjeri njih 25% i u potpunosti se slaže njih 20,5%. Na tvrdnju da je proces razvijanja programa obrazovanja koji vodi sticanju stručne kvalifikacije i ključne vještine spor i dosta traje potvrdno je odgovorilo preko 45% ispitanika (slažem se u većoj mjeri 25% i u potpunosti se slažem 20,5%).

Ovi podaci ukazuju na potrebu za unapređenjem određenih aspekata licenciranja i regulative u oblasti obrazovanja odraslih, kako bi se olakšao pristup kvalitetnim programima obrazovanja i osigurala adekvatna podrška za razvoj stručnog kadra.

Tabela br. 2 Podrška institucija sistema obrazovanja

Tvrđnja	Uopšte se ne slažem	Djelimično se slažem	Slažem se u većoj mjeri	U potpunosti se slažem	Ne znam/ Ne mogu da procijenim
Institucije sistema (Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija i JU Centar za stručno obrazovanje) su veoma efikasne i od njih brzo dobijamo odgovore na zahtjeve koji se tiču poslovanja ustanova za obrazovanje odraslih	4.5	25.0	25.0	45.5	0.00
Savjetodavna podrška koju dobijamo od JU Centar za stručno obrazovanje pomaže unapređivanju i obezbjeđivanju kvaliteta rada ustanova	2.3	13.6	29.5	52.5	2.3
Posjeta eksternih evaluatora od strane JU Centar za stručno obrazovanje koristi nam u cilju obezbjeđivanja kvaliteta rada ustanove	2.3	22.7	20.5	52.3	2.3
Upoznati smo sa procesom samoevaluacije ustanova za obrazovanje odraslih i redovno ga koristimo	2.3	15.9	31.8	45.5	4.5

U pogledu podrške institucija sistema obrazovanja 45,5% se u potpunosti složilo sa efikasnošću i brzinom dobijanja odgovora na zahtjeve koji se tiču poslovanja ustanova za obrazovanje odraslih od strane institucija sistema. Naglasili su u svojim odgovorima da savjetodavna podrška koju dobijaju od JU Centar za stručno obrazovanje im u velikoj mjeri, njih 52,5%, pomaže u unapređivanju i obezbjeđivanju kvaliteta njihovog rada. Evidentno je da su im i značajne posjete eksternih evaluatora u pogledu obezbjeđivanja kvaliteta rada ustanove jer se sa tom tvrdnjom složilo njih 52,3%. Da su upoznati sa procesom samoevaluacije, njih 45,5%, se u potpunosti složilo i evidentno je da sam proces redovno realizuju u okviru svojih ustanova.

Dobijeni podaci ukazuju na postojanje solidne institucionalne podrške i svjesnosti o važnosti kontinuiranog unapređenja kvaliteta rada u ustanovama za obrazovanje odraslih.

Tabela br. 3 Praćenje polaznika i provjera zadovoljstva poslodavaca

Tvrđnja	Uopšte se ne slažem	Djelimično se slažem	Slažem se u većoj mjeri	U potpunosti se slažem	Ne znam/ Ne mogu da procijenim
Korišćenje informacionog sistema (MEIS) je jednostavno i olakšava nam vođenje evidencije, kao i dobijanje svih potrebnih podataka i izvještaja	6.8	18.2	31.8	38.6	4.5
Mehanizam praćenja polaznika nakon završetka obuke je jednostavan i pruža nam mogućnost da znamo gdje su trenutno zaposleni naši polaznici	15.9	40.9	15.9	18.2	9.1
Imamo efikasan mehanizam provjere zadovoljstva poslodavaca stečenim znanjima i vještinama polaznika nakon završetka obuke	13.6	20.5	27.3	25.0	13.6

Licencirani organizatori obrazovanja odraslih, njih više od 60%, se u većoj mjeri i u potpunosti složilo sa tvrdnjom da im je korišćenje informacionog sistema (MEIS) jednostavno i da im olakšava vođenje evidencije, kao i dobijanje svih potrebnih podataka i izvještaja. Međutim, u dijelu saglasnosti sa mehanizmom praćenja polaznika nakon završetka obuke, njih 40,9%, se djelimično slaže sa tvrdnjom da im on pruža mogućnost saznanja gdje su trenutno zaposleni polaznici obuka koje su pohađali u okviru njihovih institucija. U pogledu razvijenosti mehanizma provjere zadovoljstva poslodavaca stečenim znanjima i vještinama polaznika nakon završene obuke, većina ispitanika oko 70% se slaže da imaju razvijene navedene mehanizme.

Ovi podaci ukazuju na to da je informacioni sistem MEIS korisno sredstvo za organizatore, ali da postoji prostor za unapređenje u praćenju post-obrazovnog uspjeha polaznika.

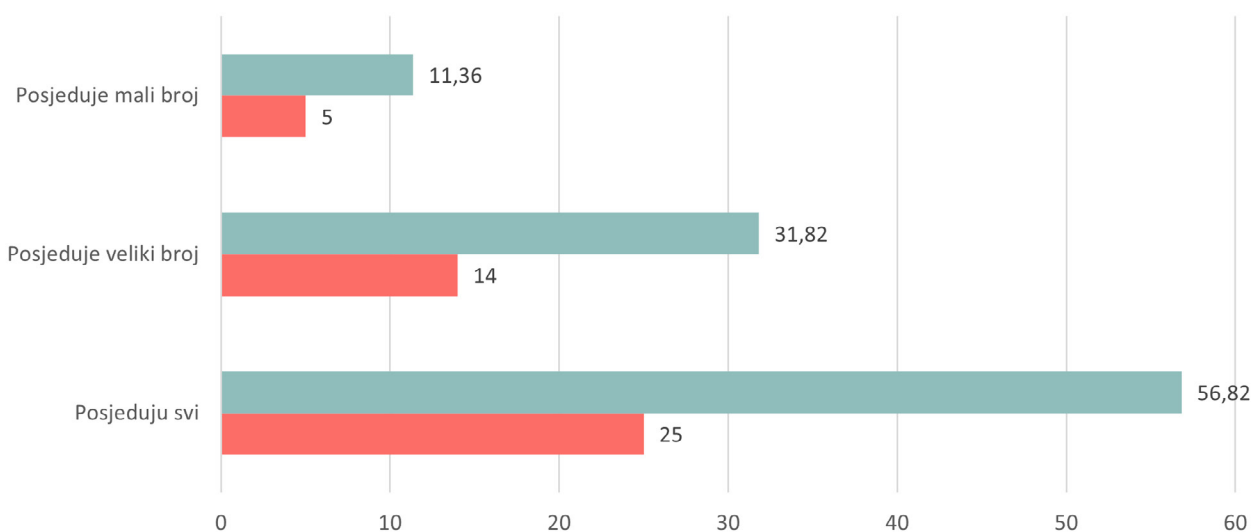
Tabela br. 4 Saradnja sa Zavodom za zapošljavanje Crne Gore

Tvrdnja	Uopšte se ne slažem	Djelimično se slažem	Slažem se u većoj mjeri	U potpunosti se slažem	Ne znam/ Ne mogu da procijenim
Saradnja sa nosiocima zapošljavanja je na odgovarajućem nivou i od njih dobijamo informacije o usklađenosti ponude i potražnje na tržištu rada	18.2	29.5	20.5	15.9	15.9
Upoznati smo sa aktivnim mjerama obrazovanja i osposobljavanja odraslih koje sprovodi ZZZCG	15.9	29.5	31.8	18.2	4.5
Proces dodjele finansijskih sredstava za realizaciju programa obrazovanja i osposobljavanja za sticanje prve kvalifikacije, prekvalifikacije, dokvalifikacije, specijalizacije, sticanje ključnih vještina i dr. u okviru programa „Obrazovanje i osposobljavanje“ koji svake godine sprovodi ZZZCG je transparentan i na isti se redovno prijavljujemo i dobijamo određena finansijska sredstva	22.7	40.9	6.8	15.9	13.6

Analizom dobijenih odgovora zaključuje se da preko polovine anketiranih ispitanika smatra da saradnja sa nosiocima zapošljavanja nije na zadovoljavajućem nivou, te da se od istih ne dobijaju informacije o usklađenosti ponude i potražnje na tržištu rada. Kada je u pitanju upoznavanje sa aktivnim mjerama obrazovanja i osposobljavanja odraslih koje sprovodi Zavod za zapošljavanje Crne Gore, situacija ide blago u korist pozitivne tvrdnje (31,8 % se slaže u većoj mjeri i 18,2% ispitanika se u potpunosti slaže). Na tvrdnju da je proces dodjele finansijskih sredstava za realizaciju programa obrazovanja i osposobljavanja za sticanje prve kvalifikacije, prekvalifikacije, dokvalifikacije, specijalizacije, sticanje ključnih vještina i dr. u okviru programa „Obrazovanje i osposobljavanje“ koji svake godine sprovodi ZZZCG transparentan i na isti se redovno prijavljuju i dobijaju određena finansijska sredstva, negativno je odgovorilo preko 60% ispitanika.

Ovi podaci ukazuju na potrebu za poboljšanjem komunikacije i saradnje sa nosiocima zapošljavanja, kao i na potrebu za većom transparentnošću i efikasnošću u dodjeli finansijskih sredstava za programe obrazovanja i osposobljavanja. Uvođenje ovih poboljšanja moglo bi značajno unaprijediti kvalitet obrazovanja odraslih i bolje uskladiti obrazovnu ponudu sa potrebama tržišta rada.

Grafikon br. 7 Izvođači/ realizatori programa obrazovanja odraslih posjeduju sertifikat o završenoj andragoškoj obuci

Kod najvećeg broja ustanova za obrazovanje odraslih **svi izvođači/realizatori programa obrazovanja odraslih** posjeduju potvrdu o stečenim andragoškim znanjima i vještinama (njih 25), **veliki broj izvođača/realizatora programa obrazovanja** posjeduje potvrdu (14 ustanova), dok **mali broj izvođača/realizatora programa obrazovanja** posjeduju potvrdu o završenoj andragoškoj obuci (5 ustanova za obrazovanje odraslih).

Ovi podaci sugerišu da postoji generalno dobar trend u pogledu stečenosti andragoških znanja i vještina nastavnog kadra u ustanovama za obrazovanje odraslih, ali i dalje postoje ustanove koje bi mogle dodatno unaprijediti kompetencije svojih izvođača programa. Povećanje broja obučenog nastavnog kadra moglo bi dodatno doprinijeti kvalitetu u realizaciji programa obrazovanja i efikasnijem postizanju ishoda učenja.

Tabela br. 5 Vrsta i nivo trenutne potrebe za stručnim usavršavanjima svojih zaposlenih/ saradnika u okviru ponuđenih oblasti

Tvrdnja	Nije sada potrebno	Mali nivo potrebe	Srednji nivo potrebe	Visok stepen potrebe	Ne znam / Ne mogu da procijenim
Usavršavanja iz oblasti struke	31.8	27.3	38.6	2.3	0.0
Učenje na radnom mjestu	31.8	27.3	31.8	6.8	2.3
Uspostavljanje interpersonalnih odnosa – bolja komunikacija sa kolegama i polaznicima	34.1	40.9	15.9	6.8	2.3
Unapređenje organizacionih vještina i upravljanje procesima nastave	22.7	34.1	38.6	4.5	0.0
IKT (Informaciono-komunikacione tehnologije) kompetencije za unapređenje nastave	27.3	25.0	34.1	13.6	0.0
Nove tehnologije na radnom mjestu ili mjestu za učenje	18.2	22.7	36.4	22.7	0.0

Ispitanici su u pogledu usavršavanja iz struke iz oblasti kao što su učenje na radnom mjestu i uspostavljanje interpersonalnih odnosa izrazili mišljenje da za sada nije potreban neki vid dodatne obuke, njih više od 30% i da je veoma mali nivo potrebe njih preko 40%. Već u dijelu oblasti koje se odnose na unapređenje organizacionih vještina i upravljanje procesima nastave njih 38,6% je iskazalo da ima srednji nivo potrebe za obukom. Važno je istaći da u okviru oblasti IKT (Informaciono-komunikacione tehnologije) kompetencije za unapređenje nastave i nove tehnologije na radnom mjestu ili mjestu za učenje preko 30% ispitanika je iskazalo srednji nivo potrebe za navedenim stručnim usavršavanjem.

Rezultati ukazuju na postojanje interesovanja za profesionalnim razvojem u specifičnim oblastima, posebno onima koje se odnose na organizacione vještine i IKT, dok se manje potrebe vide u oblastima vezanim za radne odnose i učenje na radnom mjestu.

Tabela br. 6 Obrazovna ponuda i tržište rada

Tvrdnja	Uopšte se ne slažem	Djelimično se slažem	Slažem se u većoj mjeri	U potpunosti se slažem	Ne znam/ Ne mogu da procijenim
Obrazovna ponuda koju nudi ustanova je tražena na tržištu rada	2.3	11.4	29.5	52.3	4.5
Znanja i vještine koje stiču polaznici u ustanovi su na zadovoljavajućem nivou	2.3	2.3	31.8	63.6	0.0
Obrazovna ponuda i zahtjevi tržišta rada su usklađeni	9.1	25.0	31.8	29.5	4.5

U velikoj mjeri u pogledu obrazovne ponude ustanova za obrazovanje odraslih 52,3% ispitanika se u potpunosti slaže da su tražene na tržištu rada. Takođe, ispitanici su izrazili veliki stepen saglasnosti, njih 63,6%, da znanja i vještine koje stiču polaznici u obrazovnoj ustanovi su na zadovoljavajućem nivou. Što se tiče usklađenosti obrazovne ponude sa zahtjevima tržišta rada ukupno 31,8% se slaže u većoj mjeri da je ponuda usklađena.

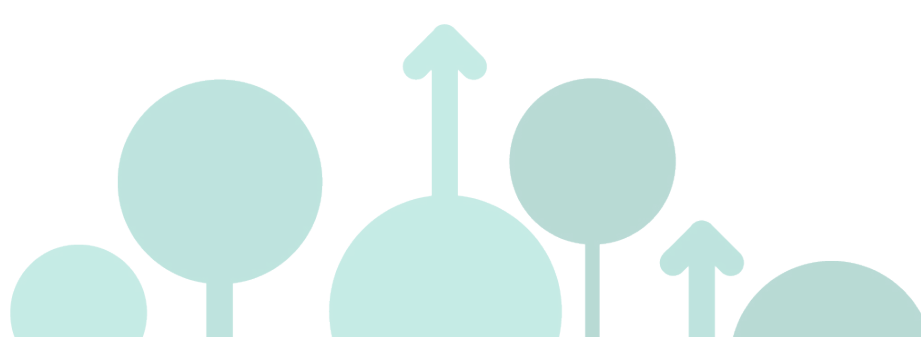
Iz dobijenih odgovora možemo vidjeti da većina ispitanika smatra kako obrazovna ponuda ustanova za obrazovanje odraslih zadovoljava potrebe tržišta rada što nam ukazuje na relativno visok stepen saglasnosti među ispitanicima o relevantnosti i kvalitetu programa obrazovanja koje nude ove ustanove.

Tabela br. 7 Primjena i značaj mikrokvalifikacija

Tvrdnja	Uopšte se ne slažem	Djelimično se slažem	Slažem se u većoj mjeri	U potpunosti se slažem	Ne znam/ Ne mogu da procijenim
Upoznati smo od strane nadležnih institucija sa prijedlogom preporuka Vijeća o mikrokvalifikacijama za cjeloživotno učenje i zapošljivost koje je pripremila Evropska komisija	25.0	31.8	11.4	20.5	11.4
Sve veći broj građana mora osavremeniti svoje znanje, vještine i kompetencije. Uvođenjem mikrokvalifikacija u naš sistem bi se premostile razlike između formalnog obrazovanja i potreba društva i tržišta rada koji se brzo mijenjaju i temelje na razvoju znanja	4.5	15.9	22.7	43.2	13.6
Fleksibilniji i modularni načini učenja i veća primjena mikrokvalifikacija poslužiće kao društvena, ekonomska i pedagoška inovacija za sve potrebe (zapošljivost, lični razvoj, aktivno starenje u digitalnom dobu itd.)	4.5	20.5	18.2	47.7	9.1
Uvođenje mikrokvalifikacija u zakonski okvir doprinijeće većoj uključenosti obrazovnih sistema i jednostavnijim prelascima s jednog radnog mjesta na drugo	4.5	25.0	25.0	38.6	6.8

Analizom dobijenih odgovora 25% ispitanika nije upoznato od strane nadležnih institucija sa prijedlogom preporuka Savjeta o mikrokvalifikacijama za cjeloživotno učenje i zapošljivost koje je pripremila Evropska komisija. Sve veći broj građana mora osavremeniti svoje znanje, vještine i kompetencije. Uvođenjem mikrokvalifikacija u naš sistem bi se premostile razlike između formalnog obrazovanja i potreba društva i tržišta rada koji se brzo mijenjaju i temelje na razvoju znanja saglasno je 43,2% ispitanika. U pogledu tvrdnje da će fleksibilniji i modularni načini učenja i veća primjena mikrokvalifikacija poslužiti kao društvena, ekonomska i pedagoška inovacija za sve potrebe (zapošljivost, lični razvoj, aktivno starenje u digitalnom dobu itd.) se u potpunosti slaže 47,7%. Takođe, 38,6% smatra da bi uvođenje mikrokvalifikacija u zakonski okvir doprinijelo većoj uključenosti obrazovnih sistema i jednostavnijim prelascima sa jednog radnog mjesta na drugo.

Možemo jasno vidjeti da dobijeni rezultati ukazuju na pozitivan stav prema mikrokvalifikacijama kao potencijalnom rješenju za unapređenje obrazovnih i profesionalnih kapaciteta građana.

ANKETA KOJU SU ISPITANICI ISPUNJAVALI JE NA KRAJU SADRŽALA I SLJEDEĆE PITANJE:

Ukoliko se suočavate sa izazovima koji nijesu navedeni ovim upitnikom, a smatrate ih bitnim molimo vas da ih ovdje navedete. U tabeli ispod su navedeni odgovori ispitanika:

<ul style="list-style-type: none">• Poteškoće u pogledu ažuriranja nastavnog programa za sprovođenje programa stručnih kvalifikacija Računovodstveni tehničar i Ovlašćeni računovođa sa međunarodnim standardima edukacije za profesionalne računovođe (kao članovi IF-AC-a, Međunarodne asocijacije računovođa, dužni smo da pratimo i primjenjujemo sve aktuelnosti u pogledu standarda edukacije za profesionalne računovođe).
<ul style="list-style-type: none">• Siva ekonomija, tj. nelegalne tzv. škole, kojih ima ogroman broj na području Podgorice i koje nam doslovce otimaju polaznike, a ne obezbjeđuju niti nivo znanja niti legalne sertifikate tako da je u pitanju jedan vid prevare koji je ogromna biznis barijera za nas legalne.
<ul style="list-style-type: none">• Puno ima nelegalnih organizatora obrazovanja koji nijesu registrovani i rade ilegalno. Dovoljno je da se pretraže društvene mreže, tender oglasi i natpisi na javnim površinama. Nadležni organi samo kontrolišu registrovane subjekte.
<ul style="list-style-type: none">• Polaznici prekvalifikacije se zapošljavaju i konkurišu za posao na stranom tržištu rada, tako da teško možemo uspostaviti saradnju sa ZZZCG i uopšte pratiti tržište rada.
<ul style="list-style-type: none">• JU Srednja građevinsko-geodetska škola „Inž. Marko Radević“ čeka na obnovu organizacije obrazovanja odraslih, jer je već neko vrijeme taj segment u stagnaciji.
<ul style="list-style-type: none">• Uglavnom je sve navedeno, osim što je potrebno za programe koje realizuje naša škola unaprijediti i prilagoditi MEIS.
<ul style="list-style-type: none">• Da li je moguće delegirati osobu iz Centra za stručno obrazovanje koja bi bila dostupna za bržu komunikaciju i rješavanje nedoumica sa kojima se susreću organizatori nastave u obrazovanju odraslih?
<ul style="list-style-type: none">• Pošto nas zakon obavezuje da imamo svoj nastavni kadar i za teorijsku i praktičnu nastavu, smatramo da nema potrebe da dolazi nastavni kadar iz drugih gradova da nam ispituje kandidate (polaznike).
<ul style="list-style-type: none">• Nedostatak adekvatnih sredstava koja bi bila u skladu sa realnim potrebama.
<ul style="list-style-type: none">• Neophodno je obezbijediti mehanizme koji omogućavaju lakše izmjene i dopune programa, a kako bi se pratili savremeni trendovi i odgovorilo potrebama tržišta rada.
<ul style="list-style-type: none">• Želimo da istaknemo da Logate Institut ima jako dobru saradnju sa Centrom za stručno obrazovanje, uprkos zakonskoj regulativi koja nije stimulišuća za uvođenje novih programa obrazovanja odraslih. Iz tog razloga smo u odgovoru na pitanje 9.1 odgovorili sa «djelimično se slažem». Iako je jasna namjera zakonopisaca da se kroz poštovanje zakonskog okvira obezbijedi legitimitet ustanova, postoje brojne prepreke koje su vremenski iscrpljujuće ili predstavljaju višak. Jedna od njih je i andragoška obuka - iako je njeno sprovođenje utemeljeno, trenutni model organizacije andragoških obuka je gotovo nemoguće primjenljiv za eksterne saradnike. Dodatno, smatramo da je nepotrebno od predavača koji predaju na univerzitetima, fakultetima, srednjim i/ili osnovnim školama zahtijevati da prođu kroz proces andragoške obuke na postojeći način. Za sve dalje sugestije i saradnju, Logate Institut vam stoji na raspolaganju.
<ul style="list-style-type: none">• Nostrifikacija stranih sertifikata u kojima nazivi zanimanja za stručnu osposobljenost nijesu usaglašeni sa nazivima programa za stručno osposobljavanje na nivou Crne Gore.
<ul style="list-style-type: none">• Ima mnogo provajdera koji rade ilegalno. Oglašavaju se na društvenim mrežama i drugim kanalima.
<ul style="list-style-type: none">• Brža akreditacija i licenciranje programa za koje ustanova iskaže interesovanje.

- Ne sjećamo se kad smo imali neku obuku, ni na jednom tenderu nijesmo prošli, jer više se ne aplicira preko ZZZCG, već putem javnih nabavki, a uslovi su preteški da bi dobili obuku.
- Jedan od glavnih izazova su izvori finansiranja. Svi žele da steknu znanja iz oblasti Informativnih tehnologija i programa koji se koriste u svakodnevnom poslovnom okruženju, ali niko ne želi (nema novca) da plati. Najvažnija mjera bi bila da Vlada odobri Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija budžetsku liniju namijenjenu isključivo organizatorima obrazovanja odraslih.

Zaključno, analiza dobijenih odgovora na posljednje pitanje iz upitnika ukazuje na nekoliko ključnih izazova sa kojima se suočavaju ustanove za obrazovanje odraslih. Prvo, postoji značajan problem sa sivom ekonomijom i nelegalnim školama koje ugrožavaju legalne ustanove, uz nedovoljnu kontrolu nadležnih organa. Takođe, ažuriranje programa obrazovanja, posebno za stručne kvalifikacije poput računovodstva, predstavlja poteškoću zbog potrebe za usklađivanjem sa međunarodnim standardima. Dalje, polaznici se često zapošljavaju u inostranstvu, što otežava praćenje tržišta rada i saradnju sa Zavodom za zapošljavanje Crne Gore. Postoji potreba za unapređenjem informacionog sistema MEIS i boljom podrškom od strane JU Centar za stručno obrazovanje. Izražena je i zabrinutost zbog zakonskih regulativa koje otežavaju fleksibilnost i brže prilagođavanje programa obrazovanja savremenim trendovima. Ustanove se suočavaju sa finansijskim izazovima, nedostatkom adekvatnih sredstava, te potrebom za bržom akreditacijom i licenciranjem novih programa. Mnoge ističu da bi budžetska podrška od strane Vlade značajno olakšala organizaciju obrazovanja odraslih. Takođe, predloženo je da se pojednostavi proces andragoške obuke za predavače koji već imaju značajno obrazovno iskustvo. Uprkos ovim izazovima, ustanove za obrazovanje odraslih prepoznaju važnost saradnje sa JU Centar za stručno obrazovanje i izražavaju spremnost za dalju saradnju i sugestije za unapređenje sistema.

OSTVARIVOST HIPOTEZA ISTRAŽIVANJA

1. *Proces licenciranja ustanova sadrži određene biznis barijere koje su jedan od razloga odustajanja od postupka licenciranja ustanove za obrazovanje odraslih.*
 - + Rezultati istraživanja su pokazali da preko polovine ispitanika smatra da uslovi za dobijanje licence za implementaciju akreditovanih programa obrazovanja nijesu zahtjevni i nije ih teško ispuniti, ali da se nastavni i stručni kadar za izvođenje programa obrazovanja teško obezbjeđuje. Ukupno 40,9% ispitanika se u potpunosti slaže sa tvrdnjom da je administrativna taksa za licenciranje i dopunu licence previsoka. Samim tim se ova hipoteza može smatrati potvrđenom.
2. *Zakonski okvir je zastario i potrebne su njegove izmjene.*
 - + Kada je u pitanju zakonski okvir koji uređuje ovu oblast, da je isti zastario i da su potrebne njegove izmjene djelimično se složilo 31,8%, u većoj mjeri njih 25% i u potpunosti se slaže njih 20,5%. Na osnovu dobijenih rezultata možemo reći da je hipoteza potvrđena.
3. *Proces razvijanja stručnih kvalifikacija i ključnih vještina je predug.*
 - + Na tvrdnju da je proces razvijanja programa obrazovanja koji vodi sticanju stručne kvalifikacije i ključne vještine spor i dosta traje potvrdno je odgovorilo preko 45% ispitanika (slažem se u većoj mjeri 25% i u potpunosti se slažem 20,5%). Na osnovu dobijenih rezultata možemo reći da je hipoteza potvrđena.

4. Institucije sistema su veoma efikasne i brzo odgovaraju na zahtjeve ustanovama za obrazovanje odraslih.

+ U pogledu podrške institucija sistema obrazovanja 45,5% se u potpunosti složilo sa efikasnošću i brzinom dobijanja odgovora na zahtjeve koji se tiču poslovanja ustanova za obrazovanje odraslih od strane institucija sistema. Na osnovu dobijenih rezultata možemo reći da je hipoteza potvrđena.

5. Savjetodavna podrška koja se dobija od strane nadležnih institucija pomaže unapređivanju i obezbjeđivanju kvaliteta rada ustanova.

— Savjetodavna podrška koju dobijaju od JU Centar za stručno obrazovanje im u velikoj mjeri, njih 52,5%, pomaže u unapređivanju i obezbjeđivanju kvaliteta njihovog rada. Evidentno je da su im i značajne posjete eksternih evaluatora u pogledu obezbjeđivanja kvaliteta rada ustanove, jer se sa tom tvrdnjom složilo njih 52,3%. Na osnovu dobijenih rezultata možemo reći da je hipoteza potvrđena.

6. Veoma smo zadovoljni saradnjom sa nosiocima zapošljavanja.

— Preko polovine anketiranih ispitanika smatra da saradnja sa nosiocima zapošljavanja nije na zadovoljavajućem nivou, te da se od istih ne dobijaju informacije o usklađenosti ponude i potražnje na tržištu rada. Kada je u pitanju upoznavanje sa aktivnim mjerama obrazovanja i osposobljavanja odraslih koje sprovodi Zavod za zapošljavanje Crne Gore, situacija ide blago u korist pozitivne tvrdnje (31,8% se slaže u većoj mjeri i 18,2% ispitanika se u potpunosti slaže). Na osnovu dobijenih rezultata možemo reći da hipoteza nije potvrđena.

7. Redovno se prijavljujemo na konkurs ZZZCG za dodjelu finansijskih sredstava za prekvalifikaciju polaznika i od istih dobijamo finansijska sredstva.

— Na pitanje: “Proces dodjele finansijskih sredstava za realizaciju programa obrazovanja i osposobljavanja za sticanje prve kvalifikacije, prekvalifikacije, dokvalifikacije, specijalizacije, sticanje ključnih vještina i dr. u okviru programa „Obrazovanje i osposobljavanje“ koji svake godine sprovodi ZZZCG je transparentan i na isti se redovno prijavljujemo i dobijamo određena finansijska sredstva”, negativno je odgovorilo preko 60% ispitanika. Na osnovu dobijenih rezultata možemo reći da hipoteza nije potvrđena.

8. MEIS nam u mnogome olakšava vođenje evidencije, kao i dobijanje svih potrebnih podataka i izvještaja.

+ Više od 60% se u većoj mjeri i u potpunosti složilo sa tvrdnjom da im je korišćenje informacionog sistema (MEIS) jednostavno i da im olakšava vođenje evidencije, kao i dobijanje svih potrebnih podataka i izvještaja. Na osnovu dobijenih rezultata možemo reći da je hipoteza potvrđena.

9. Znamo gdje su trenutno zaposleni polaznici naših obuka i poslodavci su zadovoljni njihovim vještinama.

— U dijelu saglasnosti sa mehanizmom praćenja polaznika nakon završetka obuke, njih 40,9%, se djelimično slaže sa tvrdnjom da im on pruža mogućnost saznanja gdje su trenutno zaposleni polaznici obuka koje su pohađali u okviru njihovih institucija. Na osnovu dobijenih rezultata možemo reći da hipoteza nije potvrđena.

10. Poslodavci su zadovoljni vještinama koje su polaznici stekli nakon završene obuke.

— U pogledu razvijenosti mehanizma provjere zadovoljstva poslodavaca stečenim znanjima i vještinama polaznika nakon završene obuke, većina ispitanika oko 70% se slaže da imaju razvijene navedene mehanizme. Na osnovu dobijenih rezultata možemo reći da je hipoteza djelimično potvrđena, ali da za mišljenje o stečenim znanjima i vještinama polaznika nakon završene obuke bi trebalo uraditi istraživanje koje uključuje poslodavce.

PREPORUKE

Na osnovu dobijenih rezultata navodimo preporuke koje imaju za cilj rješavanje evidentiranih prepreka i izazova sa kojima se suočavaju licencirane ustanove za obrazovanje odraslih:

- Preispitati i prilagoditi standarde i normative za poslovni prostor, nastavna sredstva i opremu kako bi se dodatno olakšalo njihovo ispunjavanje;
- Razmotriti mogućnosti za smanjenje administrativnih taksi za licenciranje i dopunu licence kako bi se olakšao proces licenciranja;
- Izvršiti reviziju i modernizaciju zakonskog okvira koji uređuje oblast obrazovanja odraslih, uzimajući u obzir savremene potrebe i izazove;
- Uvesti efikasnije procedure za razvoj programa obrazovanja koji vodi sticanju stručne kvalifikacije i ključnih vještina, kako bi se skratilo vrijeme potrebno za njihov razvoj i implementaciju;
- Pružiti dodatnu podršku novijim ustanovama kako bi se brže razvile i postigle standarde kvaliteta koje imaju duže postojeće ustanove. Ovo može uključivati mentorstvo, obuke i finansijsku podršku;
- Organizovati događaje i radionice na kojima se mogu dijeliti dobre prakse i iskustva među ustanovama za obrazovanje odraslih;
- Kontinuirano pratiti kvalitet obrazovanja u svim ustanovama, s posebnim fokusom na podršku za novije ustanove;
- Unaprijediti MEIS sistem u dijelu funkcionalnosti za detaljno praćenje karijernog napretka polaznika i kreirati sistem za redovno praćenje zapošljivosti polaznika;
- Razviti jedinstvene i standardizovane evaluacione mehanizme i ankete za evaluaciju zadovoljstva poslodavaca stečenim vještinama polaznika;
- Poboljšati komunikaciju i saradnju sa nosiocima zapošljavanja kroz redovne sastanke i forume između ustanova za obrazovanje odraslih i predstavnika privrede kako bi se razmijenile informacije o potrebama tržišta rada i usklađenosti programa obrazovanja i kroz kreiranje zajedničke platforme za kontinuiranu komunikaciju i saradnju između Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, ustanova i poslodavaca;
- Povećati vidljivost i dostupnost informacija o programima i mjerama koje sprovodi Zavod za zapošljavanje Crne Gore putem kampanja, radionica i online resursa;
- Povećati transparentnost i efikasnost u dodjeli finansijskih sredstava kroz unapređivanje procedure za prijavu i dodjelu finansijskih sredstava kako bi bile transparentnije i jednostavnije za aplikante i uvođenje jasnih kriterijuma za evaluaciju prijave;
- Unaprijediti informisanost o mjerama obrazovanja i osposobljavanja odraslih;
- Redovno analizirati potrebe tržišta rada kako bi se obezbijedilo da obrazovna ponuda ostane relevantna i usklađena sa trenutnim zahtjevima, kao i uspostaviti mehanizme za redovno praćenje i evaluaciju programa obrazovanja i osposobljavanja kako bi se osigurao njihov kvalitet i usklađenost sa potrebama tržišta rada.

